

Chvala - Za 3. Belehradské stretnutia

Jozef Sipko, Filozofická fakulta PU, sipkojoz@unipo.sk

V dňoch 12. – 15. januára 2011 prebiehalo na Filologickej fakulte v Belehrade medzinárodné vedecké sympóziu pod názvom *Súčasnité štúdiu ruského jazyka a ruskej kultúry v slovanskom prostredí*. Bolo to Tretie belehradské stretnutie slovanských slavistov, na ktorom za zúčastnili predstavitelia slavistických vysokoškolských pracovísk z viacerých krajín. Hlavným tematickým zámerom uvedeného podujatia, tak ako aj na predchádzajúcich belehradských stretnutiach, bola idea o hlbšom rozpracovaní odborných metodických postupov pri vyučovaní ruštiny a ruskej kultúry práve v **slovanskom prostredí**. Bohaté skúsenosti z oblasti slovanskej rusistiky potvrdzujú, že Slovania majú v mnohom odlišné východiská pri zvládnutí ruštiny, ako je to v prípade iných národov. V prvom rade ide o rôznu mieru jazykovej blízkosti, ktorá vyvoláva aj špecifické prejavy **jazykovej interferencie**. Je preto prirodzené, že značný počet vystúpení bol orientovaný na etymologický, gramatický, lexikálny, lingvokulturologický a prekladateľský porovnávací rozbor ruštiny v konkrétnom slovanskom jazykovom prostredí. Zvlášť odborníci z Ruska prezentovali porovnávacie stránky ruštiny s druhými slovanskými jazykmi a medzi nimi boli aj referáty o rusko-slovenských jazykových osobitostiach. Na tomto základe logickými sa zdajú byť závery o potrebe napísania a vydávania **nových typov učebníc ruštiny** určených konkrétnemu slovanskému etnokultúrnemu prostrediu.

Popri jazykovo-didaktickom aspekte v jednotlivých vystúpeniach zaznievali témy spojené s otázkou slovanskej vzájomnosti. Ukázalo sa, že **slovanská idea** je aktuálna a žije aj v XXI. storočí. Veľmi obsažný v tomto zmysle bol referát riaditeľa ukrajinského vydavateľstva Špaka o *Peresonickom Evanjelii*, ktoré je v súčasnosti jedným zo základných symbolov Ukrajiny a na ktorý prisahajú počas inaugurácie zvolení ukrajinskí prezidenti. Toto *Evanjelium* pochádza z rokov 1556-1561 a bolo nájdené v ukrajinskej dedine Peresonica. Odborníci usudzujú, že bolo preložené zo srbského a bulharského jazyka a do istej miery ho možno považovať za prvý známy predobraz súčasnej ukrajinčiny. Tím odborníkov, ktorý s touto vzácnou 934 stránkovou knihou pracuje, má zámer, aby bol vytvorený päťjazyčný variant *Peresonického Evanjelia* v slovanských jazykoch, ktorých národy sú pravoslávne – ruský, ukrajinský, bielorusky, srbský a bulharský. Táto idea sa opiera o myšlienku – *Peresonické Evanjelium – symbol jednoty* a za záverečným textom by mali postaviť bodku prezidenti spomínaných piatich krajín. Historické reminiscencie toľko vyslovovanej a hľadanej slovanskej idey tým nadobúdajú nové dimenzie, ktoré by mali minimalizovať rozpory a tragické konflikty medzi ešte aj v našej súčasnosti. Slovanmi. Na uvedenom pozadí sa stretlo so značným záujmom vystúpenie prof. Dupkalu na tému *Slovanská idea na Slovensku*. Osobitne sme zaznamenali reakcie na veľmi pozitívne hodnotenie Slovanov nemeckým filozofom Herbertom a ohlasom na jeho dielo medzi slovenskými slovanofilmi akými boli J. Kollár, Ľ. Štúr, P. J. Šafárik a ďalší.

Jedným zo stále aktuálnych fenoménov slovanskej myšlienky sú osudy **ruských emigrantov**. O ich peripetiách v dnešnom svete hovoril vedúci katedry UNESCO z Moskvy J. A. Gorškov. Odhaduje sa, že mimo Ruska žije v súčasnosti okolo 20 miliónov Rusov zo štyroch vln ruskej emigrácie a sú organizovaní v rôznych formách napríklad aj na Slovensku, kde pôsobí *Zväz Rusov*. Tento zahraničný *ruský svet* je kultúrne zjednocovaný mnohými podujatiami organizovanými *Ruskim mirom*. Z jeho fondu bolo vo svete vytvorených už okolo 100 *Ruských centier* a jedno z nich je aj na Filologickej fakulte v Belehrade.

Účastníkov sympózia živo zaujali *tradície rusofilstva na Slovensku*, osudy ruských emigrantov u nás a najmä pravoslávne pamiatky v Ladomirovej.

Na Filologickej fakulte Belehradskej univerzity študuje okolo 8 tisíc študentov. Okrem európskych jazykov sa tu vyučuje napríklad čínsky a japonský jazyk. Stretli sme sa s belehradskými bohemistami a slovakistami a mali sme veľmi príjemný pocit, keď sme v ich knižnici zaevidovali publikácie, na titulnej stránke ktorých boli mená *J. Sabol*, *M. Součková*, *J. Rusnák*.

Bohatý odborný program bol vhodne doplnený **spoločenskými podujatiami**. Pôsobivé bolo vystúpenie študentského speváckeho súboru s piesňami z jednotlivých slovanských krajín. Pre nás mladí srbskí rusisti zaspievali *Dedinka v údolí*, *Dúbrava*, *Dúbrava* a snád najviac nás prekvapili známou piesňou z nášho regiónu *Ty ž mene pidmanula, ty ž mene pidvela*, ktorú scénicky predviedli ako „hádku chlapcov a dievčat“.

Nemožno obísť ani vojnový konflikt v bývalej Juhoslávii. Už priamo cestou z letiska do hotela nás srbskí taxikár povozil po tých miestach Belehradu, ktoré NATO a najmä Američania bombardovali v r. 1999 78 dní. Doteraz ako strašné príznaky návštevníci Belehradu vidia ruiny mnohých budov, ktoré boli zasiahnuté bombami. Asociačne som si spomenul na hotel Sigord neďaleko Prešova, ktorý bol takisto „zasiahnutý“ privatizáciou. Je to naozaj porovnateľné. Náš taxikár nám veľmi živo rozprával o oných zločinoch a nakoniec nás zoznámil s jedným z vedúcich pracovníkov Srbskej televízie, ktorý nám dal dve knihy spomienok s ilustráciami o bombardovaní Belehradu a srbskej televízie. Tá dostala priamy zásah a zahynulo 30 jej zamestnancov. Ťažko sa brániť pred návalom emócií, keď počúvate tento príbeh z konca XX. storočia. No najemotívnejšie na človeka pôsobí pokojné rozprávanie svedkov a ich odpovede na otázku:

Čo ste robili, keď vás bombardovali?

Niektorí utekali do krytov, iní odišli z mesta, alebo išli sme na mosty.

Počas bombardovania mnoho najmä mladých ľudí vyšlo na **belehradské mosty** cez Savu (je asi taká široká ako Dunaj v Bratislave), držali sa za ruky a spievali srbské piesne. Dokonca na svojich mostoch počas bombardovania mladí Srbi organizovali koncerty. Bol to stret ľudskosti a barbarstva. Vďaka tomu hlboko ľudskému a naozajstnému vlasteneckému skutku ani jeden most v Belehrade nebol zničený. Pritom na iných miestach mimo Belehradu bolo viacero mostov zbombardovaných. Novodobí **demokrátori** si na bezbranné belehradské mosty netrúfli. Je obrovským paradoxom, keď v masmédiách toľko počúvame o srbských zločinoch, ale o zločinoch proti srbskému národu masmédiá mlčia. Aj našim novinárom by malo byť umožnené, aby ukázali aj túto stránku **demokracie-demokratúry**. My sme v zadumaní a piete postáli na jednom z belehradských mostov.

U Srbov človek cíti, že majú v sebe osobitú hrdosť. Oveľa väčšie národy podľahli agresorom, ako napríklad Francúzi a ďalšie krajiny západnej a strednej Európy v r. 1939-1941, keď prenechali svoje krajiny nacistom, až na malé výnimky, prakticky bez boja. Srbi proti hitlerovcom bojovali celú vojnu za obrovských obetí. Hneď vo vestibule Filologickej fakulty je veľmi dlhý zoznam študentov, ktorí zahynuli v oných rokoch. Nepoddali sa ani Rakúsko-Uhorsku počas Prvej svetovej vojny, ani neskôr Stalinovi, ani Sovietskemu zväzu.

Ťažkým a smutným je pre Srbov príbeh **Kosova**. Ešte v r. 1389 sa ich knieža s celou družinou postavili na odpor mnohonásobnej presile Turkov a zahynuli, aby bránili nielen seba, ale vlastne Európu pred Osmanmi. Vtedy Srbi zostali v podstate sami. Niekoľko krát sme mali veľmi príznačný zážitok priamo na belehradských uliciach. Keď nás počuli rozprávať, oslovili nás: *Slovačka, vy ste nepriznali Kosovo, vy naši prijatele* a uliali nám rakije. Tu sa mi žiada spomenúť mojich predkov, otca, jeho bratov, starého otca, ktorí do *Serbije* chodili ako drotári na zárobok. Mám veľmi živé spomienky na ich rozprávanie, ktoré sa pravidelne končilo konštatovaním: *Srbi sú naši bratia*. Ja môžem toto ich poznanie potvrdiť – podobná reč, nádherné piesne, otvorenosť, spontánnosť, pohostinnosť, tá slovanská

emocionalita a pod. vytvárajú medzi nami akési prirodzené ľudské spojenie. Veď vo Vojvodine relatívne neďaleko Belehradu žijú Slováci aj Rusíni, kde ich predkovia našli svoj nový domov.

Podobné podujatia s vynikajúcou žičlivou atmosférou majú svojho iniciátora. Dušou belehradských slavistických stretnutí je prof. Bogoljub Stankovič, ktorý so svojim kolektívom vytvoril vynikajúce podmienky pre náš pobyt. Aj touto formou mu úprimne vyslovujeme ono krásne srbské poďakovanie, ktoré sme tak často počuli:

Chvala, gospodine profesore!

„Tento článok bol vytvorený realizáciou projektu *Vybudovanie lingvokulturologického a prekladateľsko-tlmočnického centra*, na základe podpory operačného programu Výskum a vývoj financovaného z Európskeho fondu regionálneho rozvoja.“